

INTERDISCIPLINARNI POGLED NA PRAVO

ALBIN IGLIČAR

Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija
albin.iglicar@um.si

Povzetek Splošne okvire in metodična izhodišča za vse poglede na pravo usmerja in povezuje dialektična metoda, z njenimi zakonitostmi in kategorijami. Pri preučevanju prava prehajamo od njegove zunanje pojavnosti k njegovemu bistvu. Na zunaj se pravo kaže najprej kot norma. Na normo je usmerjena pozornost (čiste) teorije prava. Filozofski pogled na pravo izpostavlja vrednote, ki so podlaga za pravne norme. Sociološki vidik prava je usmerjen v dejanske družbene odnose. Ta interdisciplinarni pristop vodi do celovitega integralnega pojasnjevanja prava kot celote vrednot, norm in odnosov. Interdisciplinarnost pri preučevanju prava pa je dodano zastopana še z zgodovinskimi, primerjalnimi, etnološkimi in psihološkimi raziskovanji pravnih pojavov. Tem osvetlitvam prava naj bi se pridružil še zorni kot organizacijskih ved.

Ključne besede:

dialektika,
pravna
norma,
vrednota,
odnosi,
integralna
teorija

INTERDISCIPLINARY VIEW ON LAW

ALBIN IGLIČAR

University of Maribor, Faculty of Organizational Sciences, Kranj, Slovenia
albin.iglicar@um.si

Abstract The general framework and methodological starting points for all views of law are directed and connected by the dialectical method. When studying law, we move from its exterior to its essence. On the outside, law first appears as a norm. The attention of the (pure) theory of law is focused on the norm. The philosophical view of law highlights the values that are the basis for legal norms. The sociological aspect of law is oriented towards actual social relations. An interdisciplinary approach leads to an integral explanation of law as a whole of values, norms and relations. Interdisciplinarity is also represented by historical, comparative, ethnological and psychological investigations of legal phenomena. These insights can be joined by the perspective of organizational sciences.

Keywords:

dialectic,
legal norm,
value,
relations,
integral
theory

1 Dialektična izhodišča

Izhodišče in najglobljo osnovo interdisciplinarnosti pri preučevanju pojavov v naravi, družbi in človeku samem predstavlja dialektična metoda. Njeno bistvo izpostavlja zakonitosti gibanja narave, družbe in človeškega mišljenja. Spoznanje o absolutnosti gibanja in spreminjanja ter relativnosti mirovanja in stabilnosti segajo od mislecev antike¹ do sodobnih sistemskih pogledov na objektivno stvarnost².

Zato tudi vse poglede na pravo usmerja in povezuje dialektična metoda. Pri preučevanju prava prehajamo od njegove zunanje pojavnosti k njegovemu bistvu. Na zunaj se pravo kaže najprej kot norma. To je pravilo za ravnanje pravnega subjekta v pravno urejenih družbenih razmerjih (Pavčnik, 2020, str. 92). Na normo je usmerjena pozornost (čiste) teorije prava. Filozofski pogled na pravo izpostavlja vrednote, ki so podlaga za pravne norme. Sociološki vidik prava je usmerjen v dejanske družbene odnose. Ta izhodiščni interdisciplinarni pristop vodi do celovitega integralnega pojasnjevanja prava kot celote vrednot, norm in odnosov. Interdisciplinarnost pri preučevanju prava pa je dodano zastopana še z zgodovinskimi, primerjalnimi, etnološkimi in psihološkimi raziskovanji pravnih pojavov. Tem osvetlitvam prava naj bi se pridružil še zorni kot organizacijskih ved. Splošne okvire in metodična izhodišča za vse navedene poglede na pravo pa nudi dialektična metoda, z njenimi zakonitostmi in kategorijami.

Dialektične zakonitosti imajo naravo metodoloških smernic tudi za preučevanje pravnih pojavov. Utemeljitelj moderne dialektične metode – Hegel³ – je pojasnil tri glavne dialektične zakonitosti: zakon enotnosti in boja nasprotij, zakon prehoda kvantitete v kvaliteto in zakon negacije.

1.1 Zakon o enotnosti in boju nasprotij

To je izhodiščni zakon dialektike. Le-ta pravi, da ima vsak pojav v sebi različne strani, ki so si med seboj v nasprotju. Te različne težnje oziroma polarnosti se med seboj prepletajo in se medsebojno pogojujejo. Omenjene različne strani znotraj nekega pojava ali procesa ne obstajajo samostojno, temveč le v celoti pojava ali procesa. Te

---

1 Poznan je Heraklitov rek: *Pantha rhei* – Vse teče.

2 Npr. Luhman, *Soziale Systeme*, 1999

3 Več v Hegel G.W., *Dialektika i osnovni zakoni formalne logike*, 1958

nasprotujoče strani se ves čas medsebojno borijo za prevlado, kar je nato izvor gibanja oziroma spreminjanja. Osnovna zunanja podoba pojava se tako kaže kot rezultanta notranjih nasprotij v pojavu. Od tod tudi spoznanje o absolutnosti gibanja in relativnosti mirovanja.

Pri pravnih pojavih in procesih se nam notranja protislovja ter istočasno njihova enotnost kaže na primer kot napetosti med idealnim (vrednote, norme) in realnim (odnosi) v pravu. Enotnost in hkrati nasprotje lahko ugotavljamo pri sestavi pravne norme: dispozicija in sankcija ali pri sestavi pravnega sistema iz materialnega in formalnega prava. Nakazano polarnost vidimo v razmerju med heteronomnim in avtonomnim pravom ali med normativnim (law in books) in faktičnim (law in action), med občimi in posamičnimi interesi itd⁴.

1.2 Zakon prehoda kvantitete (količine) v kvaliteto (kakovost)

Ta zakon pojasnjuje kako se postopno notranje spremembe v pojavu kopičijo in privedejo do nastanka novega pojava. Količinske spremembe v razmerju med sestavinami pojava privedejo do nastanka nove kvalitete. To pa vodi do bistvenih, revolucionarnih menjav oziroma do novih pojavov, ki jih je treba pojasnjevati z njihovimi lastnimi značilnostmi.

Na pravnem področju je mogoče to opazovati na primerih prehajanja enega pravnega sistema v drugega npr. (iz fevdalnega v kapitalistični pravni sistem) ali na primerih nastajanja novih pravnih panog. Ko se je – denimo – nakopičilo število pravnih norm, ki urejajo odnose v proizvodnji, so se te norme iz civilnega prava osamosvojile v novo pravno panogo delovnega prava. Podobno se dogaja pri potrebi po pravnem urejanju določenih področij življenja, ki pred tem niso bila pravno urejena. Tako nastajajo novi pravni predpisi za dejavnost presajevanja človeških organov, zaradi povečevanja števila nesreč v »sobah pobega« srečujemo zahteve po pravni ureditvi ravnanja v teh okoljih itd.

---

4 Podobno npr. Pitamic v znamenitem inavguralnem predavanju 15. aprila 1920 ob začetku delovanja Pravne fakultete v Ljubljani: »V bistvu pravnega sistema leži antinomija, povzročena vsled dualizma: pravo kot tekst in pravo kot proces interpretacije in izvrševanja tega teksta.« (Pitamic, 2019, str.46)

1.3 Zakon dialektične negacije

Ta zakon razlaga nastajanje novega pojava že v okviru starega pojava. Pri tem nov pojav zanika – negira samo tisto, kar je v starem pojavu ovira za razvoj, prevzema in ohranja pa tiste sestavine starega pojava, ki so še ustrezne objektivnim razmeram. To pomeni, da novo nastaja v okviru starega, s tem da seveda tudi novo ni končno doseženo stanje, ampak so tudi v novem stanju že zametki ponovnih sprememb. V mišljenjskem svetu zato določeno tezo zanika (negira) antiteza, ki je nato zanikana (negirana) v sintezi.

Nakazani zakon negacije v pravo lahko spremljamo ob nastajanju novih pravnih sistemov in ob uporabi zgodovinske in primerjalne metode v pravo. Ko se na primer po družbeno-političnih spremembah vzpostavi nov pravni sistem, le-tega ni mogoče postaviti naenkrat, zato nov sistem vedno dopušča še uporabo tistih delov starega pravnega sistema, ki ustrezajo novim razmeram. S to rešitvijo stari sistem ni odpravljen na enkrat, temveč njegove sestavine živijo naprej v novem pravem sistemu⁵. Triada teza – antiteza – sinteza se prav tako kaže v življenju prava tudi v kazenskem procesu. Na tem področju kaznivo dejanje negira temeljno pravno zapoved (teza), izvedena sankcija zanika oziroma izniči storilčevo dejanje (antiteza) ter ponovno vzpostavi veljavnost pravnega reda (sinteza).

Navedene dialektične zakonitosti dopolnjujejo

1.4 dialektične kategorije kot so:

- bistvo in pojav (bistvo se pojavlja skozi različne konkretne pojave, bistvo je povezano z občim, pojav pa s posamičnim; npr. pravičnost skozi različne človekove pravice in temeljne svoboščine);
- obče, posebno, posamično (v stvarnosti obstajajo vse tri kategorije, saj se obče pojavlja v posamičnem prek posebnega; obče lahko nastopa kot eno v mnogem ali kot mnogo enega in povezuje mnoge predmete; zato lahko preučujemo splošna načela pravnega sistema, ki se preko npr. posebne

---

⁵ Primerjaj 1. čl. Ustavnega zakona za izvedbo Ustave Republike Slovenije (Ur. l. RS 33/91): «Predpisi in drugi splošni akti, ki so veljali na dan razglasitve te ustave, ostanejo v veljavi. Določbe predpisov, ki niso v skladu s to ustavo, je treba z njo uskladiti najkasneje do 31. 12. 1993»

panoge civilnega prava uresničujejo v posamičnem institutu lastninske pravice);

- vzrok in posledica (vsak vzrok je že sam posledica prejšnjih procesov, tako da je tudi posledica zopet vzrok naslednjim procesom; največkrat je posledica rezultat več vzrokov ter en vzrok ima lahko različne posledice; v raziskovalnem procesu nastopa vzrok kot neodvisna spremenljivka-varialbla, posledica pa kot odvisna spremenljivka-varialbla; v pravu lahko npr. človekov motiv – causa presojava kot vzrok za sklenitev pogodbe oziroma pravnega posla ali ko pogosto preveliko hitrost štejejo kot vzrok za postavitev pravne norme o omejitvi hitrosti itd.);
- nujnost in slučajnost (nujnost se povezuje s splošnim, slučajnost pa s posamičnim; za pridobivanje sredstev za življenje na primer v pravni sferi nujno sklenem pogodbo o zaposlitvi kot jo omogoča Zakon o delovnih razmerjih, izbira konkretne organizacije, s katero sklenem to pogodbo, pa je stvar slučajja);
- možnost in dejanskost (možnost se povezuje z objektivnimi trendi razvoja in utemeljenimi zamislimi, dejanskost pa z materialnimi in duhovnimi pogoji določenih procesov, v te okvire sta zamejeni tudi človekova ustvarjalnost in svoboda; na področju pravnega urejanja bi npr. z zakonom lahko določili zelo visok znesek minimalne plače, vendar je dejanskost, to je na primer višina družbenega produkta tista dejanskost, ki omejuje poljubno izbiro).

2 Pogled teorije prava

Pogled, ki v pravu izpostavlja predvsem norme je vodil do teorije pravnega pozitivizma. Pri njem so izrazito v ospredju pravne norme, zapostavljen pa je pomen vrednot in dejanskih odnosov. Zato so se v okviru pravnega pozitivizma razvili t. im. etatiistično-legalistični in normativistični pogledi na pravo. Za pravne norme štejejo omenjeni pristopi zgolj postavljena pravna pravila, ki jih sprejema država in so povezana v neprotisloven sistem. Razlaganje (eksegeza) in sistemiziranja pravnih norm je značilnost dogmatične metode, ki torej vidi v pravu idejni normativni pojav. Najbolj očitno je to izrazil Hans Kelsen s svojo t. i. čisto teorijo prava⁶. Sam jo je opredelil kot teorijo pravnega pozitivizma (Kelsen, 2005, str. 44).

---

6 Npr.: »...čista teorija prava, ki želi pravo prikazovati takšno, kakršno je, ne da bi ga legitimirala kot pravično ali diskvalificirala kot nepravično; sprašuje po aktualnem in možnem, ne po pravilnem pravu....Svojo edino dolžnost

Pravne norme zajemajo načela in pravna pravila za vedenje in ravnanje ljudi. Na prvi pogled so pravne norme najbolj očitna manifestacija prava in njegova specifična značilnost.

S pravnimi normami urejamo odnose, ki so pomembni za obstoj posameznika in družbenih skupin, njihovih organizacij ter celotne globalne družbe. Vedno torej pravna pravila postavljajo najprej okvire za odnose v proizvodnji materialnih dobrin, v t. i. materialni kulturi. Ob pravnih normah, ki so nujne v (proizvodnem) procesu zadovoljevanja primarnih fizioloških potreb, je treba zavarovati človekovo življenje ter omogočiti relativno trajen red in mir, ki sta nadaljnji predpostavki človekove dejavnosti v materialni in duhovni kulturi. Z zadovoljevanjem človekove potrebe po ohranjanju njegovega življenja, svobode in premoženja ter predvidljivosti ravnanja udeležencev v družbenih odnosih služi pravo človekovi potrebi po varnosti in pripadnosti⁷. S pravnimi normami pa so oblikovani tudi vsi tisti družbeni odnosi, katerih normativna opredelitev je pogoj za obstoj določene globalne družbe. Osnovo tega obstoja daje vsakokratni način proizvodnje, ki je utrjen in zavarovan z ustreznim pravnim sistemom. To torej pomeni, da je nujnost obstoja in nadaljnjega razvoja družbe poslednji vzrok nastanka pravnih norm.

Pravne norme morajo urediti tudi odnose, ki so potencialno konfliktni, torej odnose, ki bi privedli do neposrednega fizičnega spopadanja med udeleženci za dobrine in družbene položaje. Omenjeni konflikti v zgodovini in danes izhajajo iz nasprotujočih interesov glede razdelitve materialnih dobrin, ozemlja, družbenih položajev, družbene moči itd. Pravna pravila morajo urejati tiste družbene odnose, pri katerih je konflikt v interesih udeležencev teh odnosov tako močan, da bi onemogočil proizvodno in vsakršno drugo človekovo ustvarjalno dejavnost ter s tem ogrozil družbeni obstoj.

Poleg tega so s pravnimi normami urejeni le tisti odnosi, pri katerih obstajajo možnosti javne kontrole in fizičnega prisiljevanja. Gre torej za osnovne biološke, ekonomske ter politične odnose, ki so kontrolabilni in prisilni ter morajo biti zaradi

---

kot spoznavna znanost vidi le v tem, da dojame bistvo pozitivnega prava in na podlagi analize razume njegovo strukturo.« (Kelsen, 2005, str. 30)

⁷ Zato je Deklaracija o pravicah človeka in državljana v letu 1789 v 2. členu določila: »Cilj vsakega političnega združevanja je ohranitev naravnih in nezastarljivih človekovih pravic. Te pravice so svoboda, lastnina, varnost in upor proti zatiranju.«

eksistenčnih razlogov pravno normirani. Nadalje so pravne norme primerne za urejanje družbenih odnosov, ki terjajo relativno točno določenost pravic in dolžnosti. Druge družbene odnose je potem mogoče prepustiti običajem, navadam, morali, pravilom lepega vedenja, strokovnim pravilom različnih poklicev itd.

Pri tem se pravne norme od drugih vrst družbenih norm razlikujejo ne samo po pomembnosti odnosov, ki jih urejajo, temveč tudi po tako imenovani organizirani sankciji in po svojem organiziranem nastajanju. S tem je podana večja gotovost, da bodo pravne norme racionalne in da se bodo ljudje po njih ravnali.

Tudi druge vrste družbenih norm, kot npr. morala, običaji, navade, pravila lepega vedenja ipd., imajo sankcijo, vendar je pri njih nastop sankcije prepuščen družbeni spontanosti. Enako velja za obseg oziroma težo sankcije, subjekte, ki jo bodo izvršili itd. To pomeni, da ni vnaprej gotovo, če bo sankcija nastopila, kdo jo bo izvedel in s kakšno intenzivnostjo se bo morebiti pojavila, po kakšnem postopku bo ugotovljena kršitev neke družbene norme in uporabljena sankcija za to kršitev. Enako na neorganiziran, spontan način poteka tudi oblikovanje nepravilnih družbenih norm.

3 Pogled filozofije (prava)

Filozofski pogled na pravo izpostavlja v njem vrednote. Preučevanje vrednot v pravu – aksiologija – vodi do naravnopravnih teorij o pravu. Le-te izpostavljajo vrednoto pravičnosti, ki naj jo vsebujejo pravne norme naravnega prava. To naravno pravo pa naj potem zavezuje vse tvorce postavljenega (pozitivnega) prava. Načela naravnega prava izhajajo iz same naravne nujnosti in so nespremenljiva v času ter nekem smislu neodvisna od konkretnih zgodovinskih razmer v družbi ter človekovih hotenj. Naravno pravo je kriterij za ocenjevanje pozitivnega prava. Filozofski vidik izpostavlja kulturne in vrednotne vidike prava⁸.

Vrednote v pravnem svetu se pojavljajo najprej kot predpostavka urejanja družbenih odnosov s pravnimi normami in potem kot predmet tega urejanja. Vrednota je nekaj čemur priznava kdo veliko načelno vrednost in mu zato daje prednost⁹. Družbene

---

8 Npr. : »Pravo je resničnost, katere smisel je, da služi pravni vrednoti, ideji prava.« (Radbruch, 2007, str. 63)
9 Slovar slovenskega knjižnega jezika, Državna založba Slovenije, Ljubljana 2000

vrednote opredeljujemo tudi kot dobrine, ki zadovoljujejo človekove materialne in duhovne potrebe. To so lastnosti, sposobnosti, značilnosti (družbena moč, izobrazba, nazori, prepričanja) ter predstave ljudi o teh dobrinah, ki so skupne večini pripadnikov določene družbene skupnosti (Jambrek, 1992, str. 140). Vrednote izhajajo iz potreb posameznikov in družbenih skupin ter postanejo del množične družbene zavesti oziroma del javnega mnenja.

V navedenem smislu postanejo vrednote prvina družbenega sistema in še posebej del kulturnega podsistema. To je posebej poudarjal Parsons, ki v kulturnem sistemu vidi zlasti vrednote, norme, ideologijo in verovanja, izražena v posebnih oblikah. Na določeni stopnji se potem odvija integracija kulturnega in družbenega sistema preko motivacij, ki so spodbujene z vrednotami in normami kot usmerjevalci delovanja posameznikov v družbi (Parsons, 1968, str. 37). To velja tako za vrednote, ki so splošno privzete v javnosti in jih ugotavljajo javnomnenjske raziskave kot za specifične pravne vrednote.

Nekatere bistvene splošne družbene vrednote izraža npr. Univerzalna deklaracija človekovih pravic (OZN, 1948), ki v 1. členu navaja:

»Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje.«

Navedeni moralno-politični dokument zajema v svojih enaintridesetih členih bistvene splošne vrednote moderne (zahodne) civilizacije, izražene skozi temeljne človekove pravice, ki tvorijo jedro današnjega naravnega prava.

Za pravno institucionalizacijo vrednot pa so ob splošnih oziroma večinskih družbenih vrednotah posebnega pomena še pravne vrednote kot so red¹⁰ in mir ter pravičnost in pravna varnost. V tem – specifično pravnem pomenu – opredeljuje vrednote tudi Pogodba o Evropski uniji (Lizbonska pogodba), ki v 2. členu pravi:

---

¹⁰ To pravno vrednoto je posebej poudaril Pitamic, ki pravi: »Zahteva človekove družbene narave je, da v ožji ali širši življenjski skupnosti, v kateri živi, vlada red, po katerem lahko ureja odnose do soljudi, in to na zanesljiv način, tako da je obstoj urejenih odnosov priznan in zagotovljen. Izpolnitev te zahteve se imenuje 'pravo'.« (Pitamic, 2005 str. 110)

» Unija temelji na vrednotah spoštovanja človekovega dostojanstva, svobode, demokracije, enakosti, pravne države in spoštovanja človekovih pravic, vključno s pravicami pripadnikov manjšin. Te vrednote so skupne vsem državam članicam v družbi, ki jo označujejo pluralizem, nediskriminacija, strpnost, pravičnost, solidarnost ter enakost žensk in moških.«

4 Pogled sociologije (prava)

Sociološki pogled izpostavlja dejanska ravnanja ljudi, ki vodijo do zavesti o obveznosti in s tem do pravne narave teh ravnanj. Sociološke teorije prava torej postavljajo v ozadje zakonodajo, sodno prakso in doktrino (pravoznanstvo), ker iščejo bistvo prava v družbi sami. V postavljenem pravu je po tem pojmovanju mogoče zajeti samo tisto pravo, ki je nastalo spontano v družbenih odnosih oziroma v različnih oblikah združevanja ljudi. V tej smeri je iskala bistvo prava tudi zgodovinsko-pravna šola, ki je iskala osnovne značilnosti prava v ljudski pravotvornosti, v razvoju in narodnem značaju ter t. im. narodnem duhu.

Utemeljitelj sociološkega pogleda na pravo Eugen Ehrlich¹¹ je poudaril, da težišče pravnega razvoja ni niti v zakonodaji, niti v jurisprudenci ali sodnih odločbah, temveč v sami družbi (Ehrlich, 1989, str. 12). Družbene vzroke za nastanek pravnih norm in družbene učinke pravnih norm sta nato poglobljeno raziskovala še Georges Gurvitch in Max Weber, Luhmann pa je sociološke poglede nadgradil s prijemi sistemske teorije (Igličar, Štajnpihler Božič, 2018, str. 104 – 189). Slednji šteje pravo za enega od družbenih podsistemov (Luhmann, 1999).

Družbeni odnos pomeni način ravnanja enega (posameznika) nasproti drugemu. Kadar posameznik svoje delovanje uravnava glede na delovanje nekoga drugega je z njim v družbenem odnosu. Družbeni odnosi, ki so pravno regulirani postanejo s tem tudi pravni odnosi oziroma pravna razmerja.

Nemška formalna in relacionistična sociologija¹² je razdelila družbene odnose na dve glavni skupini. V prvo uvršča odnose, ki ljudi povezujejo oziroma približujejo (konjunktivni odnosi), v drugo pa odnose, ki ljudi med seboj oddaljujejo

---

11 Eugen Ehrlich (1862 – 1918)

12 Georg Simmel (1858–1918), Leopold von Wiese (1876–1969).

(disjunktivni odnosi). Prva skupina zajema odnose integracije, druga odnose dezintegracije. Ta sociološka šola razlikuje še med zunanjo obliko družbenega odnosa (način ravnanja) ter njegovo vsebino (ravljanje samo), ki jo poimenuje kot družbeni proces. Seveda tvorita oblika (odnos) in vsebina (proces) v stvarnosti samo dve strani enega in istega pojava.

Glavni tipi odnosov približevanja (integracije) so: socializacija, kooperacija, akomodacija in asimilacija. Med odnose oddaljevanja (dezintegracije) pa omenjena sociološka teorija prišteva: tekmovanje, nasprotovanje in konflikt. Posebno mesto v tej tipologiji zajemajo odnosi menjave, ki ob določenih predpostavkah predstavljajo integracijske odnose, kadar pa te predpostavke niso izpolnjene se odnosi menjave iz integracijskih spremenijo v dezintegracijske odnose.

V dejanskem družbenem življenju se v konkretnih odnosih med ljudmi prepletajo omenjeni čisti tipi odnosov. V svoji čisti podobi se navedena tipologija pojavlja zelo redko in izjemoma. Pestrost življenja v družbi povzroča spremenljivost konkretnih ravnanj ljudi in njihovih organizacij ter različna nihanja v odnosih približevanja in oddaljevanja. V nekem konkretnem odnosu med dvema posameznikoma so na primer navzoči elementi sodelovanja (kooperacije), prilagajanja (akomodacije), včasih pa tudi nasprotovanja ter konflikta. Kadar bi ta odnos morali uvrstiti v en ali drug tip odnosa, bi uporabili princip pretežnosti. Teoretična tipologija seveda poenostavlja družbeno resničnost z namenom njenega proučevanja, razumevanja in usmerjanja. Življenja se v resničnosti ne da spraviti v kalupe in modele, vendar so takšni pripomočki del proučevanja realnosti in uporabno metodološko orodje.

Na navedene tipe družbenih odnosov se navezuje tudi njihovo pravno urejanje, tako s splošnimi in abstraktnimi kot s posamičnimi in konkretnimi pravnimi normami. Pravne norme določajo najprej različne načine vedenja in ravnanja, ki vodijo k družbeni integraciji ter stabilnosti. Za dezintegracijske odnose - posebej v konfliktnih razmerjih - pa pravne norme določajo poti in postopke za mirno reševanje konfliktov in ponovno vzpostavitev družbenega ravnotežja.

5 Sklepno o integralni teoriji prava

Rezultat interdisciplinarnega pogleda na pravo se izraža v integralni teoriji prava. Če namreč za proučevanje prava uberemo pot (metodo), ki vodi do pogleda na pravo

kot nerazdružljivo celoto vrednot, norm in odnosov, se najdemo na polju integralne teorije prava. Zato analitičnemu razčlenjevanju vrednot, norm in dejanskih odnosov sledi dialektična teoretična sinteza. Tridimenzionalni (integralni) pogled mora zajeti vse tri konstitutivne sestavine prava. Pri tem so izhodišče vrednote, ki jih institucionalizirajo pravne norme. Vrednote in norme pripadajo svetu idej oziroma človekove duhovne ustvarjalnosti (law in books). Iz sveta idej pa se nato norme selijo v materialni svet dejanskega (realnega) vedenja in ravnanja ljudi, v pravno uokvirjene družbene odnose (law in action).

Zato lahko trdimo, da vrednote, norme in dejstva (odnosi) kot »...dialektična in gibljiva celota tvorijo pravo« (Perenič, 2005, str. 82). V tem smislu pravo nastopa kot sinteza med svetom dejstev (»najstvo«) in svetom idej (»kajstvo«).

Navedene poglede dopolnjujejo še psihološki, etnološki, zgodovinski pristopi in -ker so pravne norme tesno povezane z vsako organizacijo – tudi spoznanja organizacijskih ved. To izhaja že iz splošno sprejete opredelitve organizacije kot skupnosti subjektov za doseganje določenega cilja (Zabel, 2017, str. 86), oziroma kot skupnosti, oblikovane za določen namen, ki jo označujejo delitev dela, omejeno članstvo, avtoritativni odnosi in formalna pravila (Yary, 1995, str. 464). Navedena opredelitev pa je že močno podobna tudi definiciji pravne osebe kot organizirane skupnosti ljudi in premoženja za določen namen. Pri tem pravna teorija še dodaja, da taki skupnosti pravni red priznava pravno subjektiviteto oziroma sposobnost, da je nosilec pravic in obveznosti. Povezava med organizacijo in pravom je torej več kot očitna. Če izhajamo iz definicije, »...da je organizacija sestav medsebojnih razmerij vseh udeležencev, ki združujejo svoje delo zaradi smotrnega uresničevanja skupnih ciljev« (Ivanko, 2007, str. 15), potem je treba ta »sestav medsebojnih razmerij« urediti s pravnimi normami, posebej kadar so ta razmerja bistvenega pomena za obstoj organizacije in kadar so potencialno konfliktna.

Spoznanja, ki nastajajo pri raziskovanju organizacij lahko dopolnjujejo celovito pojasnjevanje pravnih institutov, ki nastajajo zaradi varovanja oseb in premoženja, poslovnih stikov, doseganja pozitivnih ciljev in vrednot ter uravnavanja delovanja uradnikov in ohranjanja oblasti (Galligan, 2007, str. 220) skladno z načeli pravne države. Zato integriranje in akumuliranje znanj z vseh prepletenih področij, ki so povezana s pravom, lahko dopolnjuje resnice o pravnih pojavih.

Literatura

- Ehrlich E. (1989). *Grundlegung der Sociologie des Rechts*, Dunker-Humblot, Berlin
- Galligan D. J. (2007). *Law in Modern Society*, Oxford University Press, Oxford
- Hegel G. W. (1958). *Dijalektika i osnovni zakoni formalne logike*, Kultura, Beograd
- Igljčar A., Štajnpihler Božič T. (2018). *Pogledi sociologije prava LexPera*, GV Založba, Ljubljana
- Ivanko Š. (2007). *Sodobne teorije organizacije*, Fakulteta za upravo, Ljubljana
- Jambreč P. (1992). *Uvod v sociologijo prava*, Državna založba Slovenije, Ljubljana
- Jary D., Jary J. (1995). *Collins Dictionary of Sociology*, Harper Collins Publishers, Glasgow
- Kelsen H. (2005). *Čista teorija prava*, Pravna fakulteta in Cankarjeva založba, Ljubljana
- Luhmann N. (1999). *Sociale Systeme*, Suhrkamp, Frankfurt am Main
- Parsons T. (1968). *The Structure of Social Action II.*, McGraw-Hill, New York
- Pavčnik M. (2020). *Teorija prava*, Lexpera, GV Založba, Ljubljana
- Pitamic L. (2019). *Pravo in revolucija*, Lexpera, GV Založba, Ljubljana
- Pitamic L. (2005). *Država*, GV Založba, Ljubljana
- Perenič A. (2005). *Uvod v razumevanje države in prava*, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Maribor
- Radbruch G. (2007). *Filozofija prava*, GV Založba, Ljubljana
- Zabel B. (2017). *Podjetje v pravu*, IusSoftware, GV Založba, Ljubljana

